

İRİADE VE KUVVELER

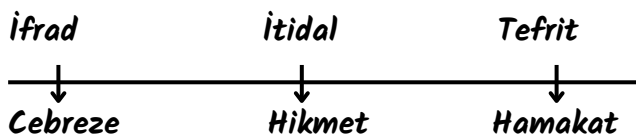
İnsanın suç veya günah işlerken, birtakım hormonlarının yahut beyin fonksiyonlarının devreye girmesi de insan iradesine ışık tutan hakikatlerdendir.

İnsan 3 temel kuvve ile hareket eder:

1. Kuvve-i Akliyye
2. Kuvve-i Gadabiyye
3. Kuvve-i Şeheviyye

İmam Gazâli, bu 3 kuvvenin ifrat ve tefritten kurtarılarak itidal noktasına getirilmesinin ehemmiyetini bildirir.

KUVVE-İ AKLIYYE

İFRAT; CEBREZE / TAŞKINLIK

- Akla aşırı güvenmek, haddinden fazla değer atfetmektir
- Halbuki akıl, bir alettir, iki uçlu bıçak gibidir. Hayır ve şer her iki yöne vasıttadır.
- Dolayısıyla nefsaniyete meylenmiş bir akılla hareket etmek insanı şerrin ve isyanın kucağına bırakır. En olmadık iddiaların peşinde helak eder.

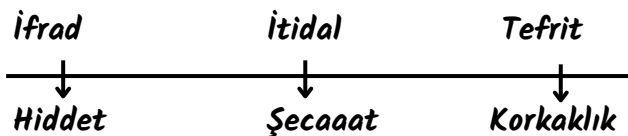
TEFRİT; HAMAKAT / AHMAKLIK

- Böyle bir akıl, anlama kıtlığı içerisinde olan, alık, şaşkın ve bön bir akıldır.
- Tefride düşmüş en zeki insan da aslında en ahmak insan demektir
- En büyük ahmaklık ise ânı sonsuza, dünyayı ahirete tercih etmektir.

İTİDAL;

- Aklın her türlü ifrat ve tefritten kurtulmuş bir şekilde ilahi denge içerisinde olmasıdır.
- Vahyin rehberliğinde makbul bir kıvam kazanmış halidir.
- Kur'an ve kainatta sergilenen ilahi sır ve hikmetlere vâkıf olabilecek halidir.

KUVVE-İ GADABİYYE

İFRAT; HİDDET / GAZAP

- Kontrolsüzce kızmaktır ki, bunun adı hiddettir.
- Aklın afetidir çünkü hiddet gelince akıl baştan gider.
- Müsbet ve ideal bir akli zaafa uğratan en müthiş müessir, öfkedir.

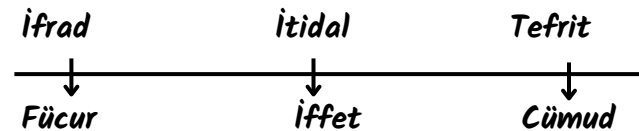
TEFRİT; KORKAKLIK

- Korkaklığın en çirkin ve iğrenç, düşman ve zalim karşısındaki korkaklıktır.
- Bu korkaklığın bertaraf edilmesi için Allah'tan korkmak icab eder.

İTİDAL; ŞECAAT

- Yüksek bir irade ile, gücü yerli yerinde ve gerektiği ölçüde kullanmaktır.
- Cezalandırmada aşırıya kaçmamaktır
- Öfkeye kapılarak nefse mağlup olma zaafını bertaraf etmektir

KUVVE-İ ŞEHEVİYYE

İFRAT; FÜCÜR

- Yani günahlara dalmaktır.
- İnsan ancak takva hayatı içerisinde yaşadığı takdirde, kuvve-i sheviyye hususunda günahlara sürüklenmekten kendini alıkoyabilir.
- Takva hayatı olmadan ifrattan kaçayım derken tefrite düşer.

TEFRİT; CÜMUD

- Yani donukluktur.
- Beşeri hayatta cansızlık ve pasiflik demektir ki, bu asla makbul değildir.
- Bir yanlıştan diğer bir yanlışa koşmaktır. Hristiyanlıktaki evlenmeyi yasaklayan ruhban hayatının birtakım çirkin fiillere sebebiyeti gibi..

İTİDAL; İFFET

- Haya ve edep ölçüleriyle helal dairesi içinde yaşamaktır.
- Kuvve-i sheviyyenin verilmiş gayesi olan neslin devamı hususunda İslam ahlakının en temel şartıdır.